

Ett par synpunkter på SOU 2020:8.

Gissur Ó Erlingsson
Centrum för kommunstrategiska studier
Linköpings universitet

Kontexten

Förväntningarna?

Den största kommunutredningen på 50 år (Shekarabi)

Vill inte säga lite! Kommunerna ett av våra mest genomtröskade/genomutredda områden

Sett till ambitionsnivå, frågans vikt, stora resurser:

som skattebetalare, medborgare, beslutsfattare:
rimligt att vi har **MYCKET** höga förväntningar!

Det positiva

Överlag – hyggligt välbalanserad bakgrunds- och problembeskrivning + (för det mesta) rimlig inventering och återgivning av forskningsläget

Några av förslagen jag gillar mer än andra...

- Generella statsbidrag och begränsningar av riktade statsbidrag
- Avskrivna studieskulder
- Frikommunförsökstanken

...men, när kan det egentligen bli verkstad?!?

Men, lite mer frågande till sammanläggningsentusiasterna

- Man får lov att säga att utredningen går ”all in” här:
- ...först hyfsat balanserad ”å ena sidan, å andra sidan”-beskrivning av sammanläggningars för- och nackdelar, men därifrån till skarpt förslag ett plötsligt och stort steg att landa i...
- ”Ska kommunerna klara nationell likvärdighet och kvalitet i åtagandena **PEKAR ALLT** på att det krävs en viss befolkningsstorlek ... Den ligger runt 20 000–30 000” (ordföranden, *Dagens Samhälle*)
- ”Utredningen föreslår att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar” (SOU 2020:8)

Sammanläggningar (mest sannolikt) negativt för demokratin

Peder Nielsen (2003)
Dahlberg med flera (2005)

Kjaer med flera (2010)
Houlberg (2015)

”[Det är tydligt] att mindre kommuner kommer bättre ut oavsett vilken demokratisyn man knyter an till” (Johansson 2007; alltså *även* mer ”konkurrensdemokratiskt ideal”)

“The findings [on the effects on democracy] are quite robust across countries and research designs employed” (Tavares 2018)

Effektivitets- och besparingsvinster kan inte tas för givna

- Gungor-karusellargument: Svag "input" kan kompenseras med stark "output" (!?!)
- Men, verkar långt ifrån alltid förlösa förmodade vinster – även i "mest gynnsamma"-lägen (Danmark, NL)

"[T]here is no compelling reason to expect [amalgamations] to yield net gains" (Blom Hansen med flera 2018)

"[The] economic gains usually promised by the proponents of the amalgamation reforms are very far from being obvious, and most likely they are over-estimated" (Gendzwill med flera 2018)

"If anything, this survey of the literature recommends caution regarding the expectations of amalgamation reforms" (Tavares 2018)

"Amalgamations have consistently not produced the increase in the system capacity of local government that policymakers anticipate" (Schaap & Karsten 2015)

Så, även om jag tror att sammanläggningar har potential här och var

...i synnerhet i tätbebyggda områden [t.ex. Skåne, jfr Sundström & Tingvall 2006]...

... ser jag inte hur man kan nå slutsatsen att ALLT pekar på att vi behöver en reform där vi går mot kommuner med 20 000–30 000 kommuner... [alt 8 000 – 30 000]

Budskap till kommuner som tappar centralortsstatus...

- ...och blir ”**periferier**” i nya storkommuner?
- Jobb ryker, nedlagda samhällsfunktioner, restauranger/butiker stänger, folk flyttar, osv -> -> nedåtgående spiral...

Skuldavskrivningsidén – är det så optimalt?

- Förutom redan uppmärksammade ”superdyrt” + ”rättviseaspekter”...
- ...har ni verkligen tagit höjd för **investerings-/slöserirally**?
(t.ex. Tyrefors 2009; Tavares 2018; Askim med flera 2018)

Varför ingen rusning efter sammanslagningar sedan 1974?

- Om så kraftfullt verktyg – måste kommunerna verkligen lockas med ett så sockrat bud?